

Znak graficzny OC

Obrona Cywilna

Obrona cywilna to system, mający na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych, klęsk żywiołowych lub katastrof, przewyższanie ich następstw i zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania. Siłą obrony cywilnej jest jej powszechność, co oznacza, że wszyscy obywatele uczestniczą w ochronie grup ludzi, którzy znaleźli się w sytuacji zagrożenia. Powszechność ta wymaga odpowiednich kwalifikacji i wiedzy o sposobach szybkiego reagowania w sytuacji zagrożenia.

Podstawowe informacje o Obronie Cywilnej

Obecny kształt Obrony Cywilnej w Polsce normują:

Protokół Dodatkowy I do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 roku, dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie dnia 8 czerwca 1977 roku (Dz.U. 1992, Nr 41, poz. 175), który Rzeczpospolita Polska przyjęła 19 września 1991 roku.

oraz

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity, Dz.U. 2004, Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do niej.

OBOWIAZKI I UPRAWNIENIA ORGANÓW PAŃSTWOWYCH, SAMORZĄDOWYCH I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

Szef Obrony Cywilnej Kraju

Jest centralnym organem właściwym w sprawach Obrony Cywilnej. Powołuje go Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Obecnie funkcję tę pełni nadbrygadier Leszek SUSKI / jednocześnie komendant główny Państwowej Straży Pożarnej /

Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy:

- przygotowanie projektów założeń i zasad działania Obrony Cywilnej

- ustalenie ogólnych zasad realizacji zadań Obrony Cywilnej
- koordynowanie przedsięwzięć i sprawowanie kontroli nad realizacją zadań Obrony Cywilnej przez naczelne organa administracji, terenowe organa administracji rządowej i organa samorządu terytorialnego
- sprawowania nadzoru nad odbywaniem zasadniczej służby w Obronie Cywilnej

Terenowe organy Obrony Cywilnej

Terenowymi organami obrony cywilnej w administracji rządowej i samorządowej są wojewodowie, starostowie, wójtowie oraz burmistrzowie i prezydenci miast jako szefowie Obrony Cywilnej województw, powiatów i gmin.

Do zakresu ich działania należy kierowanie oraz koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć Obrony Cywilnej przez instytucje państwowe i samorządowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne działające na ich terenach. Szefowie Obrony Cywilnej województw i gmin wykonują zadania obrony cywilnej przy pomocy podległych im urzędów oraz powołanych w ich strukturach specjalistycznych komórek organizacyjnych:

- w województwach – przy pomocy Wojewódzkich Inspektorów Obrony Cywilnej i Wydziałów Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności
- w miastach powyżej 40 tys. mieszkańców – Miejskich Inspektoratów Obrony Cywilnej, Wydziałów Zarządzania Kryzysowego
- w pozostałych gminach – pracowników do spraw obrony cywilnej

Za realizację zadań Obrony Cywilnej w zakładach pracy odpowiedzialni są ich właściciele lub kierownicy. Ministrowie (kierownicy) urzędów centralnych mają obowiązek uwzględniania zadań obrony cywilnej w nadzorowanych przez nich dziedzinach.

Organizacje społeczne wykonują zadania obrony cywilnej w zakresie wynikającym z ich statusów i programów działania. Zasady i sposoby realizacji są uzgadniane w porozumieniach zawieranych przez ich naczelne organy z szefem Obrony Cywilnej Kraju.

Formacje Obrony Cywilnej tworzy się w gminach i zakładach zatrudniających więcej niż 50 pracowników. W zakładach pracy zatrudniających mniej osób, mogą być tworzone wspólne formacje dla kilku sąsiadujących ze sobą zakładów. Jeżeli jednak w zakładzie zatrudniającym poniżej 50 pracowników wytwarza się, magazynuje lub wykorzystuje do produkcji toksyczne środki przemysłowe, kierownicy lub właściciele mają obowiązek powołać formacje, zdolne do samodzielnego działania ratowniczego w strefach bezpośredniego zagrożenia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w gminach i zakładach pracy tworzy się:

- formacje Obrony Cywilnej ratownictwa ogólnego
- formacje Obrony Cywilnej do wykonywania zadań specjalnych

W czasie pokoju formacje Obrony Cywilnej nie są w pełni rozwinięte. Gotowość do działania będą osiągały sukcesywnie, z chwilą ogłoszenia wyższych stanów gotowości obronnej (w czasie od kilku do kilkunastu godzin). Czynności, obowiązki, harmonogramy i sposoby przeprowadzania tych operacji określają zarządzenia i wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

W celu ochrony ludności wykorzystuje się następujące środki:

- **zbiorowe:**
 - budowle ochronne, schrony i ukrycia
 - ewakuacja planowa lub doraźna

- **indywidualne**
 - środki ochrony dróg oddechowych – maski przeciwgazowe (filtracyjne)
 - środki ochrony przed skażeniami dla małych dzieci i niemowląt – maski izolacyjne
 - zastępcze środki ochrony dróg oddechowych
 - środki ochrony skóry
 - płaszcze ochronne
 - odzież ochronna lekka
 - zastępcze środki ochrony skóry

SZEF OBRONY CYWILNEJ KRAJU

Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
ul. Podchorążych 38,
00-463 Warszawa
tel. (22) 523 39 00
fax: (22) 523 30 16

Biuro ds. Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej
sekretariat: tel (22) 523 33 55
fax (22) 523 33 58

Sygnały alarmowe i sposoby reagowania

Jednym z ważniejszych zadań Obrony Cywilnej jest ostrzeżenie i alarmowanie ludności przed grożącym niebezpieczeństwem z powietrza oraz skażeniem promieniotwórczym i chemicznym. Ma to na celu umożliwienie jej ukrycia się w przygotowanych pomieszczeniach ochronnych. Do ogłaszania (odwoływania) alarmów wykorzystuje się:

- systemy alarmowe miast ,
- centralną oraz regionalne rozgłośnie Polskiego Radia i ośrodki Telewizji Polskiej,
- radiowęzły radiolinii przewodowej,
- syreny nie włączone do miejskich systemów alarmowych,

- sygnały alarmowe przekazywane zastępczymi środkami alarmowymi (dzwony, syreny ręczne, gongi, bucзки itp).

Po usłyszeniu sygnału alarmu powietrznego:

- **Osoby znajdujące się w domu powinny:**
 - ubrać się ,
 - wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne i gazowe oraz wygasić ogień w piecu,
 - zamknąć okna i zabezpieczyć mieszkanie,
 - zabrać dokumenty osobiste, zapas żywności, indywidualne środki ochrony przed skażeniami, środki opatrunkowe oraz w miarę potrzeb i możliwości latarkę elektryczną, koc, odbiornik radiowy (na baterie) itp.
 - zawiadomić o alarmie sąsiadów (mogli nie usłyszeć sygnału alarmowego),
 - pospiesznie udać się do najbliższego schronu lub ukrycia.
- **Osoby znajdujące się w zakładzie pracy, szkole lub miejscu publicznym powinny:**
 - przerwać pracę (wyłączyć maszyny i urządzenia), naukę, udział w imprezie, podróży,
 - udać się do najbliższego schronu lub ukrycia,
 - pomagać słabszym, chorym i ułomnym,
 - podporządkować się ściśle poleceniom służb porządkowych Obrony Cywilnej
- **Prowadzący pojazdy mechaniczne lub konne powinni je zatrzymać.**
 - pojazdy należy ustawić tak, aby nie blokowały ciągów komunikacyjnych i wejść do ukryć,
 - obsługa pojazdów i pasażerowie udają się do najbliższego ukrycia,
 - z pojazdów konnych należy wyprząść konie i uwiązać je za trwałymi osłonami.

Pamiętaj, jeżeli nie będziesz miał możliwości ukrycia się w schronie, skryj się w zagłębieniu terenu lub za inną, trwałą osłoną.

Po usłyszeniu sygnału alarmu o skażeniach należy:

- nałożyć indywidualne środki ochrony
- udać się do najbliższego ukrycia i przebywać w nim do chwili odwołania alarmu

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami należy:

- sprawdzić posiadane indywidualne środki
- sprawdzić zabezpieczenie posiadanych zapasów żywności, wody, paszy
- sprawdzić szczelność przygotowanych pomieszczeń dla ludzi i zwierząt
- jeśli nie ma innych zaleceń – udać się do pomieszczeń ochronnych
- przestrzegać ogłaszanych zarządzeń oraz wykonywać polecenia organów Obrony Cywilnej

Po usłyszeniu sygnałów odwołania alarmu należy opuścić schron lub ukrycie.

Po usłyszeniu sygnału alarmu o skażeniach należy:

- nałożyć indywidualne środki ochrony
- udać się do najbliższego ukrycia i przebywać w nim do chwili odwołania alarmu

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami należy:

- sprawdzić posiadane indywidualne środki ,
- sprawdzić zabezpieczenie posiadanych zapasów żywności, wody, paszy,
- sprawdzić szczelność przygotowanych pomieszczeń dla ludzi i zwierząt,
- jeśli nie ma innych zaleceń – udać się do pomieszczeń ochronnych,
- przestrzegać ogłaszanych zarządzeń oraz wykonywać polecenia organów Obrony Cywilnej

Po usłyszeniu sygnałów odwołania alarmu należy opuścić schron lub ukrycie.

Zagrożenia naturalne

Ich występowanie powoduje konieczność uprzedzania ludności o groźbie pojawienia się niebezpieczeństwa oraz podejmowania niezbędnych działań zapobiegawczych i obronnych.

W zależności od rodzaju zagrożenia i jego zakresu, uruchamia się działające rutynowo służby lub mobilizuje się większe siły, niezbędne do akcji ratunkowej.

Trzęsienia ziemi - wstrząsy skorupy ziemskiej wywołane przemieszczeniami mas skalnych w jej głębi, wybuchami wulkanów, zapadaniem się stropów podziemnych jaskiń krasowych itp. Zagrożenie to w małym stopniu występuje w Polsce.

Powodzie – zalanie przez wodę terenów nisko położonych, zwykle nadbrzeżnych, w wyniku wezbrania rzek po dużych opadach deszczu, w czasie roztopów itp. Powodują liczne ofiary w ludziach i wyrządzają olbrzymie straty gospodarcze.

Burze – gwałtowne zakłócenia równowagi atmosferycznej. Połączone z silnym wiatrem, grzmotami i piorunami oraz obfitymi opadami są przyczyną śmierci ludzi i szkód w budownictwie, komunikacji, łączności, rolnictwie.

Mgły – to zawiesiny mikroskopijnych kropelek wody, unoszące się nisko nad ziemią w postaci lekkiego obłoku, powstałe na skutek skroplenia oziębionej pary wodnej zawartej w atmosferze ziemskiej. Zmniejszając widoczność poniżej jednego kilometra, stają się przyczynami katastrof samolotów, statków i samochodów.

Mrozy – to temperatury powietrza poniżej 0 st. C mogące spowodować odmrożenia, a nawet zamarznięcia ludzi, trudności w komunikacji i gospodarce.

Deszcze i śnieżyce – to opady atmosferyczne w postaci kropel wody lub śniegu; obfite i długotrwałe, wraz z wiatrami lub mrozami, mogą być przyczyną zatopień lub zasp paraliżujących komunikację, łączność, zaopatrzenie. Mogą też powodować ofiary w ludziach.

Pożary (susze, zjawiska biologiczne) – to zjawiska przyrody, prowadzące do naruszenia normalnego życia, stanowiące zagrożenia dla ludzi i ich mienia, powodujące zakłócenia w funkcjonowaniu gospodarki, transportu, łączności.

Klęski żywiołowe – zjawiska przyrody, prowadzące do naruszenia normalnego życia, stanowiące zagrożenia dla ludzi i ich mienia, powodujące zakłócenia w funkcjonowaniu gospodarki, transportu, łączności.

Zagrożenia pożarowe

Obrona Cywilna w takiej sytuacji polega na:

- zapobieganiu możliwości powstania pożaru
- przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się ognia
- gaszeniu go i wykonywaniu pomocniczych działań ratowniczych.

W gminach i sołectwach prowadzeniem prac gaśniczo-ratunkowych zajmują się specjalne oddziały i pododdziały przeciwpożarowe, oparte głównie na strukturach ochotniczych straży pożarnych.

W miarę możliwości prace te mogą też prowadzić inne formacje obrony cywilnej, pod kierunkiem PSP lub OSP.

Obejmują one:

- ewakuację osób zagrożonych i poszkodowanych
- ewakuację mienia z obiektów z rejonów objętych akcją gaśniczo-ratunkową
- udzielanie poszkodowanym pomocy medycznej
- utrzymanie porządku w rejonach akcji gaśniczej

Zagrożenia techniczne

Należą do nich:

Katastrofy drogowe

Postępująca motoryzacja, ciągła rozbudowa sieci dróg i różnorodność przewożonych ładunków potęgują zagrożenia towarzyszące katastrofom i wypadkom drogowym. Powszechność motoryzacji nakłada na obywateli obowiązek znajomości podstawowych zasad i czynności do wykonania w razie zaistnienia takiej sytuacji.

Katastrofy budowlane

Najczęściej powodują je wybuchy gazu, obsunięcia stropów, nadwerżenia ważnych elementów konstrukcyjnych budynków oraz tąpnięcia.

Skażenia promieniotwórcze

Wypadki radiologiczne mogą zdarzyć się wszędzie tam, gdzie są używane, magazynowane lub transportowane materiały radioaktywne (elektrownie jądrowe, szpitale, laboratoria badawcze, zakłady przemysłowe, drogi, linie kolejowe oraz w stocznie).

Uwolnienie niebezpiecznych środków chemicznych

Najczęstszą tego przyczyną są awarie i katastrofy w obiektach przemysłowych, wypadki cystern, rozszczelnienia rurociągów przemysłowych, katastrofy morskich statków transportowych i tankowców.

Awarie sieci energetycznych

Poważne uszkodzenia sieci energetycznych, skutkujące długotrwałą przerwą w dostawie energii.

Awarie instalacji ciepłowniczych

Podczas przesyłania nośników ciepła, na odległość (np. gorącej wody lub pary), może nastąpić gwałtowne rozszczelnienie instalacji ciepłowniczej.

Zagrożenia sanitarno – epidemiologiczne

Mogą wystąpić w wyniku uszkodzenia instalacji sanitarnych, nie stosowania prawidłowych technik składowania odpadów, skażenia terenu, ujęć wody, studni, powodzi lub przedostania się ścieków do ujęć wody.

Epidemie – to masowe szerzenie się określonej choroby, zwłaszcza zakaźnej w zbiorowisku ludzkim w określonym czasie na obszarze, na którym choroba o tym samym nasileniu w poprzednich latach nie występowała.

Zagrożenia terrorystyczne

Według definicji **terroryzm** to bezprawne użycie, lub groźba użycia przemocy wobec osoby lub mienia, celem zastraszenia rządu lub społeczeństwa. Często służy osiągnięciu politycznych, religijnych lub ideologicznych korzyści. Najczęściej kojarzonym celem terrorysty jest anonimowy tłum ludzi a narzędziem – bomba lub samochód pułapka.

O **bioterroryzmie** mówimy wówczas, gdy miejsce klasycznej broni zajmują czynniki biologiczne, którymi mogą być toksyny, grzyby, bakterie chorobotwórcze i wirusy. Mogą one być przenoszone za pomocą klasycznej broni (pociski raketowe, bomby) pojemników lub przesyłek listowych. Jednak ich rozprzestrzenianiu mogą także służyć wcześniej zarażeni, naturalni nosiciele (np. owady, które przenoszą drobnoustroje bezpośrednio na ludzi, wodę bądź żywność.

Bezobjawowi nosiciele danej choroby zakaźnej są w stanie łatwo przemieszczać się na duże odległości.

Terroryzm stosowany w cyberprzestrzeni nazywany jest **cyberterroryzmem** i polega z kolei na celowym zakłóceniu interaktywnego, zorganizowanego obiegu informacji w sieci. Typowymi celami ataków cyberterrorystycznych są systemy kontroli lotów, infrastruktury bankowe, elektrownie lub systemy dostarczania wody. Wraz ze wzrostem ilości informacji i usług przenoszonych do sieci informatycznych rośnie ryzyko ataku mającego na celu ich zakłócenie, zniszczenie lub zablokowanie dostępu. Atak ten może być zainicjowany z dowolnego miejsca na świecie

Zadania obrony cywilnej w czasie pokoju

- planowanie ochrony ludności, zakładów pracy, urzędów użyteczności publicznej oraz dóbr kultury przed skutkami działań zbrojnych
- wykrywanie zagrożeń i stwarzanie warunków do ostrzegania i alarmowania ludności
- przygotowanie i utrzymanie w gotowości schronów i ukryć
- gromadzenie i przechowywanie środków ochronnych dla formacji OC i ludności
- wyposażenie formacji obrony OC w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, przyrządy i aparaturę do wykrywania różnego rodzaju zagrożeń
- systematyczne szkolenia w zakresie Obrony Cywilnej kadr kierowniczych administracji rządowej samorządowej, formacji OC oraz ludności w ramach powszechnej samoobrony
- zwalczanie klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska, oraz usuwanie ich skutków

Zadania obrony cywilnej w czasie wojny

- ewakuacja ludności, zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia
- prowadzenie akcji ratunkowych, udzielanie pomocy medycznej
- organizacja pomieszczeń i zaopatrzenia dla poszkodowanej ludności
- zaopatrzenie ludności w sprzęt i środki ochrony indywidualnej
- likwidacja skażeń i zakażeń
- przywracanie i utrzymanie porządku w strefach dotkniętych klęskami
- organizacja awaryjnych ujęć wody pitnej

- ratowanie żywności i artykułów niezbędnych do przetrwania
- doraźna pomoc w grzebaniu zmarłych